

Na paměť dvacetipěti letého trvání jednoty českých matematiků

Václav Řehořovský

Předmluva [Oslava 25 let Jednoty českých matematiků]

In: Na paměť dvacetipěti letého trvání jednoty českých matematiků. (Czech). Praha: Jednota českých matematiků, 1887. pp. [3]–10.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401912>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Jednota Českých Matematiků oslavila letos památný den svého založení před dvaceti a pěti lety; dne 8. března 1862 potvrzeny byly velesl. c. k. místodržitelstvím první stanovy „spolku pro volné přednášky z matematiky a fysiky“, z něhož po několika letech rozšíříc základ a obor působení svého vyvinula se Jednota.

Výbor uvažuje již loňského správního roku tento důležitý moment v dějinách Jednoty, učinil valné hromadě konané dne 11. prosince 1886 návrh, aby památný den ten oslaven byl důstojným způsobem. Valná hromada jednohlasně přidala se k návrhu tomu a splnomocnila nový výbor, aby případné kroky ku oslavě učinil. Není zde na místě, abych podrobně vypisoval postup přípravných, celkem nezajímavých prací, podotýkám pouze, že výborem zvolena užší komise, skládající se z pp. prof. *J. Červenky*, prof. *J. Slavíka*, prof. *J. Sobičky*, prof. *V. Starého* a podepsaného, kteréž uloženo, aby podrobný program sestavila a vše potřebné ve shodě s výborem připravila. Pořad slavnosti ustanoven takto: Dne 24. března 1887 konejž Jednota o 6. hodině večerní slavnostní schůzi, v které po zahájení předsedou následujetež dvě přednášky, z nichž jedna by líčila poměry jak všeobecné tak i zvláště ony na vysokých školách pražských v době, kdy „spolek pro volné přednášky z matematiky a fysiky“ byl založen, druhá pak budiž přednáškou vědeckou ze všeobecné historie matematiky neb fysiky; po slavnostní schůzi následujž společná večere.

Se vzácnou ochotou propůjčila slavná rada král. hlav. města Prahy bývalou primatorskou sňň na staroměstské radnici ku slav-

nostní schůzi a slavný výbor Měšťanské Besedy v Praze povolil aby společná večeře v malé dvoraně bésedních místností odbyvána býti mohla. První přednášku laskavě převzal p. prof. dr. *G. Blažek*, jeden ze zakladatelů „spolku pro volné přednášky z matematiky a fysiky“, ve druhou se uvázal se známou ochotou p. prof. dr. *A. Seydler*.

Již dle programu zmíněného posouditi lze, že nebylo v úmyslu výboru dáti slavnosti široký rozsah; tím radostnějším zjevem bylo velice hojné účastenství osobností vynikajících jak svým společenským postavením tak i věhlasem vědeckým v národě našem i množství dopisů a telegramů došlých ze všech končin vlasti naší, z ostatních zemí Rakousko-Uherska, jakož i z ciziny. Bylo nám to potěšitelným důkazem, jaké vážnosti požívá Jednota ve vědeckých kruzích domácích i cizích, jakého postavení ve veřejnosti domohla se průběhem let svojí vytrvalou činností. Nechť jest to pobídkou, aby dále spěla na dráze sobě vytčené za vědeckými účely svými.

Schůzi slavnostní poctili přítomností svojí rektor c. k. české university Karlo-Ferdinandské p. dr. *E. Ott*, rektor c. k. české vysoké školy technické p. dr. *Ot. Feistmantel*, professori českých vysokých škol pražských pp. dr. *J. Durdík*, dr. *J. Kvičala*, dvorní rada dr. *A. Randa*, dr. *Reinsberg*, dr. *Č. Strouhal*, dr. *F. J. Studnička*, *F. Tůšer*, *A. Vávra*, *Ed. Weyr*; za král. českou společnost nauk p. prof. dr. *K. rytíř Kořistka*, za spolek českých lékařů pp. dr. *J. Nečas*, dr. *V. Rubeška*, za „Časopis lékařů“ p. dr. *Chodounský*, za Uměleckou Besedu p. dr. *A. Balcar*, za klub přírodovědecký p. prof. *B. Bauše*, za přírodovědecký časopis „Vesmír“ p. prof. *F. Nekut*, za akademický čtenářský spolek v Praze pp. *N. Gaňov* a *A. P. Kryl*; dále zemští inšpektori školní pp. dr. *F. Hejzlar* a *B. Pavlíček*, okr. škol. inšpektor p. *J. Pilař*, ředitelové středních škol pražských a předměstských pp. dr. *E. Hrys*, *F. Šanda*, konečně veliká řada docentů vysokých škol a profesorů středních škol pražských, jakož i posluchačů vysokých škol pražských. Zvláště vítanými hosty byli nám milí kollegové příbyvní z venkova ke schůzi té; byli to pp. prof. *A. Štrnad* z Hradce Králové, prof. *J. S. Vančěk* z Jičína, prof. *A. Jeřábek* a dr. *E. Taftl* z Klatov,

Již před 6. hodinou večerní počala se útulná primatorská síň na radnici staroměstské ozářená elektrickým světlem plnit a krátce po šesté zahájil předseda Jednoty ředitel a zemský poslanec p. *M. Pokorný* slavnostní schůzi těmito slovy: „Dnes sešli jsme se zde k oslavě dvacetipětiletého jubilea naší Jednoty. Jest to den, ve který skládati jest nám účet ze své čtvrtstoleté činnosti. Se srdcem naplněným nejčistší radostí zahajují dnešní schůzi. Když tlak, který po roce 1848 ulehl na národy rakouské, ústavou danou roku 1861 pominul, nastal ve všech vrstvách našeho uvědomělého národa čilý ruch, pravím uvědomělého národa, neboť vzkřísen byl již nezapomenutelnými buditeli svými dávno a tehda jen na krátký čas pokoušeno se zatlačiti mu oči k umělému spánku, z něhož však procitnuv, rychle spěl k novému osvěženému vývoji. V té době zakládány spolky s účely nejušlechtlejšími, jak ku prospěchům národním tak i k povzbuzování činnosti duševní a pěstování věd jazykem mateřským; tou dobou také, ačkoliv z počátku nesměle, došlo ke spolčování pěstitelů věd exaktních. Ze skromného semínka vyrostl — třeba ne nádherný, pyšný strom — přece ušlechtilý, český štěp vědecký. Dnes již Jednota naše zakotvila se pevně v srdcích všech svých příznivců, čehož důkazem jest dnešní přítomnost četných, vzácných hostí, kteří zvyšují lesk slavného dne tohoto dokazují, že přízeň svoji nám věnují. Vítám Vás, ctění pánové, a dvacetipětileté památce naší Jednoty volám „Na zdar!“

Když bylo shromáždění pozdrav ten vřele opětovalo, ujal se slova p. prof. dr. *G. Blažek*, aby vylíčil poměry, za kterých vznikla myšlenka založiti „spolek pro volné přednášky z matematiky a fysiky“, předchůdce to Jednoty. Připomenuv, že v roce 1872, kdy slavena byla desítiletá památka založení „spolku pro volné přednášky z matematiky a fysiky“, vydána byla brožura „Dějiny Jednoty českých matematiků“, kterou napsal p. dr. *F. Houdek*, a že od roku 1869 vydává Jednota pravidelně výroční zprávy o činnosti své, obrátil se k popisu poměrů před 25ti lety na filosofické fakultě pražské; zmínil se o způsobu, kterým pěstovány tehdy matematika a fysika a vylíčil, jaké snahy a jaký duch rozšířeny byly mezi posluchači vysokých škol. Stolice matematiky a fysiky obsazeny byly professory *Kulíkem*, *Matzkou* a *Pierr-em*, mimořádných profesorů neb soukromých docentů ne-

bylo žádných. Líčení různých podrobností z doby té, které u přítomných pamětníků vzbudily mnohé milé upomínky, došlo hlučného souhlasu. Vděčně vzpomněl p. řečník daru, jehož se dostalo spolku od prof. *J. Kulíka*, který krátce před svou smrtí věnoval jemu téměř celou mathem. a fys. část knihovny své. „Spolek pro volné přednášky“ měl při založení svém v březnu 1862 ráz německý, avšak již koncem r. 1863 přetvořil se v utrakvistický a r. 1869 rozšířiv obor působnosti své proměnil se v „Jednotu českých matematiků.“

Nejdůležitějším podnikem Jednoty jest vydávání „Časopisu pro pěstování matematiky a fysiky“, který nepřetržitě od r. 1872 vychází a letos již XVI. ročník vykazuje. Prvních 10 ročníků redigoval p. prof. dr. *F. J. Studnička*, ročník XI. a XII. p. prof. *Ed. Weyr*, od XIII. až dosud jest redaktorem p. prof. *Aug. Pánek*. Časopis ten přispívá znamenitě k tomu, že cizina nabývá přesvědčení o vědeckých snahách našich. Pan řečník končil přáním, aby Jednota stále rostouc a vzkvétajíc i na dále byla důstojným representantem českých snah vědeckých vůči cizině a v plné síle dočkala se svého padesátiletého jubilea.

Když byl hojný potlesk se utišil, následovala velice zajímavá přednáška p. prof. dr. *A. Seydlera* „*O životě a vědecké činnosti Rogera Josefa Boškoviče*“, kteráž v plném znění otištěna nížeji. Po přednášce hojnou pochvalou shromážděných provázené, ujal se slova opět p. předseda *M. Pokorný*; vzdav veškerým přítomným, zvláště pak deputacím vřelé díky za jich účastenství při slavnostní schůzi, prohlásil ji za skončenu.

Ze staroměstské radnice odebrala se většina účastníků do Městanské Besedy, kdež po 8. hodině zasedli k společné večeři, uspořádané v malé dvoraně. Po třetím jídle povstal předseda p. *M. Pokorný* a zahájil řadu přípitků takto: „Věda, která jest podkladem naší Jednoty, žádá sama sebou, abychom se zajímali nejen o zjev nějaký, ale i pátrali po příčinách jeho. Dnes oslavujeme 25-leté trvání Jednoty i naskytuje se tu otázka, co zavadlo podnět k oslavě. Byli to zakladatelé Jednoty, kteří byli jejími architekty a inženýry; druhou příčinou vzniku bylo, že našla se půda vhodná v technických schopnostech národa našeho, jakož i výtečný material stavební — studentstvo a učitelstvo; konečně množství přátel a podporovatelů spolku, kteří

mu dávají nejpevnější základ, t. zv. nervus rerum. Jdeme-li ale ještě o krok zpět a pátráme, jak bylo možno Jednotu založiti, shledáme, že děkujeme to ústavě, jejíž prohlášení stalo se za panování našeho císaře a krále *Františka Josefa I.*, jemuž provolávám slávu! Shromáždění nadšeně provolalo třikráte slávu Jeho Veličenstvu.

Druhý přípitek pronesl p. prof. dr. *F. J. Studnička*: „Chci poukázati k tomu, že Jednota naše čítá dvě fáse, vnitřní a vnější; kdo o první má zásluhu, bylo již řečeno — připíjím těmto prvním zakladatelům Jednoty, z nichž přítomen jediný p. prof. dr. *G. Blažek*. Co druhé fáse se týče, poukazuji k zásluhám, jichž v tom směru získali sobě pp. prof. dr. *Emil Weyr* a prof. dr. *F. Houdek*. Jim platí další můj přípitek.“

Po chvíli promluvil p. prof. *Ed. Weyr*: „Jest věcí přirozenou a slušnou, že dnes, když Jednota rozhlíží se po své dvacetipěti-leté činnosti, vzpomínáme těch, kdož získali sobě jakýchkoliv zásluh o její rozkvět; k těm na předním místě patří celá řada společností, družstev a akademií domácích i cizozemských, kteréž zasyláním svých publikací obohacují knihovnu Jednoty a tím vydatně jí pomáhají k dosažení cílů, které si byla vytkla. Žádám Vás, pánové, abyste se mnou připili této vědecké vzájemnosti jakož i družstvům, kteréž jsou v literárním spojení s Jednotou!“

Na přípitek ten odpověděl p. prof. dr. *K. rytíř Kořistka*; vzdav nejprve jménem král. české společnosti nauk díky za přípitek právě pronesený, vylíčil poutavým způsobem, v jakém stavu bývalo pěstování matematiky v Čechách, jak velice pokročili jsme i v tomto směru a dodal: „Přál bych si, aby mladší pokolení s toužé láskou věnovalo se pěstění vědy na oslavu jména českého jako jeho předchůdci, přál bych si, aby i naši učenci pracovali přátelsky, vespolek si pomáhající a z úspěchů vzájemných se radující jako dříve bývalo v malém hloučku učenců českých; této krásné vzájemnosti přátelské platí můj přípitek!“

Velmi zábavným způsobem promluvil pak p. prof. dr. *Č. Strouhal*. Obrav sobě známé prstonárodní přání: „Přejeeme Vám štěstí, zdraví, boží požehnání a po smrti neběské království“ za podklad své řeči, připomenul ihned, že poslední část přání

pro Jednotu neplatí, poněvadž jest přesvědčen, že Jednota na vždy potrvá; *šěstí* přeje jí ve všem cokoliv podnikne jakož i v tom, aby se jí dostalo hojně příznivcův a podporovatelův jejích snah: že jednota zdráva jest, dokazuje právě oslavou svého 25letého trvání, přeje jí však i na dále dokonalé *zdraví*, aby věnovati se mohla plnou silou rozvoji mathematické a fysikalní literatury české a aby odchovala národu muže, na něž by mohl býti hrdým; konečně tím „božím požehnáním“ myslí p. řečník nějakou vydatnou subvenci se strany rozhodujících faktorů vládních. Připíjí zdarné budoucnosti Jednoty.

Po tomto přípitku, který přijat byl s bouřlivým souhlasem, přečetl jednatel Jednoty p. prof. *J. Slavík* došlé přípisý a telegramy, jichž obsahy nadšeně byly akklamovány. Dopisy zaslali pp. dr. *J. Finger*, prof. při vys. škole technické ve Vídni, *V. Kotsmích*, ředitel c. k. gymnasia v Olomouci, *F. Remes*, soukromník v Tejněcku, *A. Sucharda*, prof. při c. k. real. gymn. v Táboře, *F. B. Ševčík*, prof. při real. gymn. a docent při vys. škole techn. ve Vídni, slav. regio *Istituto Veneto di scienze, lettere ed arti* v Benátkách, slav. *sbor učitelský* odborné sochařsko-kamenické školy v Hořicích, slav. *Société mathématique de France* v Paříži. Telegramy zaslali: Z Bělehradu ředitel a inženýr p. *Výšek*; z Hořic pp. řed. *Dokoupil* a prof. *Rublič*; z Hradce Jindřichova pp. prof. *Pirchan*, prof. *Reiss*, prof. *Solpera* a prof. *Steinhauser*; z Hradce Králové slav. *sbor professorský* c. k. gymnasia, druhý telegram pp. prof. *Dunovský* a prof. *Vocásek*; z Chrudimi pp. řed. *Trapl*, prof. dr. *Bernhard*, prof. *Burghauser*, prof. *Ctibor*, prof. *Čejka*, prof. *Koloušek*, prof. *Raymann*, prof. *Strer*, prof. *Zdrahal*; z Jičína p. prof. dr. *Vaňaus*; z Kolína okr. škol. inspektor p. dr. *Plašil*; z Pardubic p. prof. *Sova*; z Písku docent při čes. univ. p. dr. *Bečka*; z Plzně pp. řed. *Šimerka*, prof. *Čípera*, prof. *Hora*, prof. *Jelínek*, prof. *Kytka*, prof. *Pelíšek*; z Prostějova pp. řed. *Navrátil*, prof. *Sommer*, prof. *Souček*; z Příboru p. prof. *Janoušek*; z Příbrami pp. prof. *Filippi*, prof. *Grüner*, prof. *Kamenický*, prof. *Pelnař*; z Římařova p. *P. Havelka*; z Vídně dr. *Em. Weyr*, prof. při universitě, druhý zem. škol. inspektor p. *J. Webr rytíř z Pravomilu*, třetí pp. prof. *Schulz* a prof. *Ševčík*, čtvrtý p. dr. *Kostlivý*, adjunkt při meteor. ústavu

pátý pp. *Kropáček* a *Nosek*, posluchači na universitě; ze Záhřebu p. dr. *Zahradník*, prof. při universitě.

Dlouho ještě trvala příjemná a nenucená zábava a množství přípitků rozmanitých obsahů proneseno; ve všech však, jak s nelícenou radostí můžeme konstatovati, vévodila jediná myšlénka a veškerá vyslovená přání čelila k jedinému cíli, aby Jednota naše v druhém čtvrtstoletí trvání svého s novou osvěženou silou brala se za krásnými úkoly svými.

Že oslava 25letého trvání tak důstojný a slavnostní průběh měla, dosaženo zajisté hlavně tím, že slav. rada král. hlav. města Prahy a slav. výbor Měšťanské Besedy ochotně zapůjčili místnosti k odbývání schůzí, jakož i, že pp. dr. *G. Blažek* a dr. *A. Seydler* laskavě uvolili se při schůzi přednáseti. Budiž jim vřelý dík! Neméně upřímný dík budiž vzdán veškerým vzácným hostům, kteří slavnosti přítomni byli a všem zasýlatelům dopisů a telegramů.

Čtvrt století tomu, co Jednota zahájila svoji činnost v české veřejnosti; byloby zajisté prospěšné a zdravé, abychom spravujíce se hlubokou pravdou obsaženou v slovech: „Poznej sebe sama“ při této příležitosti poohlédli se zpět a nepředpojatě odpověděli sobě na otázku: „Užila Jednota vždy přiměřených cest, aby úkolů sobě vytčených dosáhla? Vyplnila ono místo, které v naší organizaci vědecké jí náleží?“

Uznávám však za nutné ponechati odpověď k otázkám těm posuzovateli nestrannějšímu, jsa přesvědčen, že bych líčil jasnými barvami i tam, kde snad poněkud temnějších odstínů by bylo užiti. Těšme se tomu, čeho jsme dosáhli. Jednota vítězně přestála nebezpečné doby svého mládí; jako každý zdravý organismus živoucí vyvíjela se v prvních letech rychle, rychleji než přirozený základ její to dovoloval; bouřlivé ony doby mládí minuly, zdravá reakce nastala a Jednota dostala se do pravidelných, klidných kolejí, kteréž jedině jsou zárukou *trvalého* vzrůstu a rozvoje.

Jednota jest přirozeným doplňkem našich vysokých škol, poskytujíc nynějším i bývalým posluchačům těchto škol hojných prostředků k dalšímu vzdělávání se; působení její jest však mnohem širší, zahrnujíc v se i naše pilné studentstvo středních

škol, které statně u pěstování mathematických věd sobě vede a jehož značný počet k odběratelům a čtenářům „Časopisu“ náleží. Kdo může posoudit veškeré účinky tohoto vědeckého spojení? Kdo udati, nebyla-li tím vzbuzena záliba ku vědám mathematickým v mnohém studujícím, který nyní s prospěchem a zdarem vědy tyto pěstuje?

Majíc na zřeteli pouze vědu a pěstování její v jazyku českém, a šíříc známost o tom v cizině, získala si Jednota nemalé zásluhy o to, že národ náš v oboru matematiky a fysiky dobrého jména v cizině sobě dobyl. Tvrdí-li se z některé strany, že věda nezná zvláštních národností a vlastí, dokázala Jednota, že může i menší národ mateřským jazykem své potřeby vědecké si opatřiti, aniž by národnost a vlast jako nepotřebnou aneb dokonce překážející přítěž odhoditi nucen byl.

Cíl Jednoty jest jasný; soustřeďovati v členstvu svém veškeré odborníky, podporovati lásku a chuť k pěstování věd mathematických u studujících, povzbuzovati talenty vznikající a konečně býti prostředníkem ano i representantem této domácí duševní činnosti vůči cizině, toť jsou hlavní, zajisté krásné účely její; kéž dostane se jí při sledování účelů těch všestranné vydatné podpory!

V Praze, dne 16. června 1887.

V. Řehořovský,
t. č. ředitel Jedn. čes. math.